

# LİBYA'NIN GELECEK İNŞASINDA TÜRKİYE'NİN SİYASİ VE ASKERÎ DESTEĞİ

“  
UMH'nin kurulması ile başkent Trablus Libya'da meşru hükümetin merkezi olmuştur. Buna karşılık darbeci Hafter ve milisleri başkent Trablus'u ele geçirmek için sayısız saldırı düzenlemiş, meşru hükümetin kontrolündeki bölgelerde çok sayıda çocuğun da yer aldığı sivil ölümüne sebep olmuştur.  
”

## Doç. Dr. Ramazan Erdağ

*Eskişehir Osmangazi Üniv.  
Uluslararası İlişkiler Öğr. Üyesi*



**A**rap Baharı sonrası yaşanan siyasi istikrarsızlık ve güvensizlik ortamı ile karşı karşıya kalan Libya, Birleşmiş Milletler (BM) arabuluculuğunda ulusal birliğini ve bütünlüğünü sağlamaya çalışmaktadır. Muammer Kaddafi sonrası siyasi uzlaşının sağlanamaması, ülkeyi bölünmenin eşiğine getirmiştir. BM tarafından tanınan meşru hükümet Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) ülkede siyasi birliği sağlamaya çaba sarf etmenin yanında darbe girişimleri ile ülkedeki siyasi krizi derinleştiren ve gerçekleştirdiği saldırılarla Libya ve bölgesel güvenliğe tehdit oluşturan darbeci Halife Hafter'e karşı mücadele vermektedir. Libya'da UMH kurulmasına karşın Tobruk merkezli Temsilciler Meclisi'nin (TM) Hafter nedeniyle siyasi uzlaşmaya destek vermemesi, ülkede politik ve coğrafi bütünlüğün sağlanmasını engellemektedir.

### UMH ve Libya'da Siyasi Meşruiyet

2015 yılının sonunda BM girişimleri ile Fas'ın Suheyrat kentinde imzalanan Libya Siyasi Anlaşması ile UMH oluşturulmuş ve Başkanlık Konseyi kurulmuştur. Libya siyasi bütünleşmesini sağlaması öngörülen anlaşmaya Trablus merkezli yönetim destek verirken, Hafter'in baskıları nedeniyle Tobruk merkezli TM anlaşmayı desteklememiştir. Uluslararası ka-

muoyu ise BM temelli meşru hükümeti desteklediklerini açıklarken; Hafter ve milisleri, bölgesel ve küresel bazı aktörler tarafından siyasi ve askerî olarak desteklenerek Libya krizinin derinleşmesine yol açmıştır. Libya Siyasi Anlaşması ile meşru hükümet olarak tanımlanan Trablus merkezli UMH ile Hafter destekçisi Tobruk merkezli TM arasında siyasi bütünleşme sağlanamamasına rağmen, UMH'nin Libya'da tek meşru aktör olarak tanınması önemli bir adım olmuştur.

UMH'nin kurulması ile başkent Trablus Libya'da meşru hükümetin merkezi olmuştur. Buna karşılık darbeci Hafter ve milisleri başkent Trablus'u ele geçirmek için sayısız saldırı düzenlemiş, meşru hükümetin kontrolündeki bölgelerde çok sayıda çocuğun da yer aldığı sivil ölümüne sebep olmuştur. Libya'da siyasi meşruiyet yetkisi UMH'ye ait olsa da Hafter'e Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Suudi Arabistan, Mısır, Rusya ve Fransa tarafından sağlanan askerî-siyasi destek UMH'nin siyasi ve askerî gücünün konsolide edilmesini engellemektedir. Bu bağlamda UMH'nin siyaseten olduğu kadar askerî olarak da desteklenmesi ve ülkedeki uluslararası tanınırlığı olan tek meşru hükümetin kontrol alanının genişletilmesi gerekmektedir.

## Türkiye'nin UMH ile Yaptığı Anlaşmalar

Türkiye Libya krizinin sonlandırılması ve kalıcı siyasi çözümü için en fazla çaba sarf eden ülkelerden birisidir. Libya'yı vekâlet savaş alanı haline getiren çoğu aktörün

aksine Türkiye; ülkenin toprak bütünlüğünün korunması, yer altı ve üstü kaynaklarının ülke halkına ait olması ve meşru hükümetin başkent Trablus başta olmak üzere ülkenin kontrolünü sağlaması amacı ile UMH'ye siyasi, askerî ve ekonomik destek sunmaktadır. Türkiye'nin bütüncül Libya politikasındaki en stratejik adım 2019 sonunda gelmiş, iki ülke arasında önce Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarının belirlenmesine ilişkin anlaşma ve hemen sonrasında ise askerî alanda işbirliği anlaşması imzalanmıştır. "Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası" iki ülke arasındaki stratejik işbirliğinin somut bir göstergesi olmuştur. Mutabakat muhtırası Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Mısır ve İsrail'in Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni (KKTC) aradan çıkararak Akdeniz'de kıyı şeridinde sınırlandırmayı öngören planlarını boşa çıkardığı gibi Libya ile Türkiye arasındaki uzun vadeli işbirliğine de alan açmış oldu. Özellikle Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'e yönelik hesaplarını tersine çeviren hamle ile Türkiye ve Libya uluslararası kamuoyuna net mesajlar vermiş oldu. Bu mesajlardan ilki UMH'nin Libya'yı temsile yetkili tek meşru hükümet olduğunun sadece söz ile değil fiilen hayata geçirilmesi ile ilgilidir. İkincisi, BM tarafından da anlaşmanın kabul edilmesi uluslararası hukuk açısından meşruiyetini güçlendirmiş ve anlaşmaya muhatap tarafların egemenlik hakları da teyit edilmiştir.

Deniz yetki alanlarını belirleyen mutabakat muhtırası UMH'nin

Libya halkının menfaatlerini gözetmesi ve Doğu Akdeniz'deki çıkarlarını koruması açısından da kritik öneme sahiptir. Şöyle ki, ülke içinde Hafter ve destekçilerine karşı meşru mücadele yürüten UMH aynı zamanda uluslararası alanda ülkenin hak ve menfaatlerini koruyan ve gözetten bir yaklaşım içerisinde olduğunu göstermiştir. Darbeci Hafter ve milislerinin ülkeyi kaosa ve siyasi krize sürüklemeye çalışmalarına rağmen Libya'nın meşru hükümeti UMH, egemen devlet aklı ile ülke çıkarlarını gözeterek uluslararası alanda önemli siyasi-askerî adımlar atmaktadır. Bu bağlamda UMH'nin en önemli stratejik ortağı Türkiye'nin siyasi desteğinin yanında sağladığı askerî destek sahadaki durumu UMH lehine daha da güçlendirmiştir.

Deniz yetki alanlarını belirleyen mutabakat muhtırası ile aynı zamanda Libya ile Türkiye arasında imzalanan güvenlik ve askerî işbirliği anlaşması, Hafter'in başkent Trablus'u ele geçirmek için başlattığı işgal ve saldırı girişimlerini püskürten ve Trablus'un güvenliğini garanti altına alan en önemli adım olmuştur. Anlaşma ile iki ülke arasında güvenlik ve askerî işbirliği alanları belirlenirken Türkiye'nin UMH'ye özellikle askerî konularda danışmanlık, malzeme ve planlama desteği verecek olması UMH'nin askerî anlamda da güçlenmesine hayati katkı sağlamıştır. Bu yönüyle darbeci Hafter'in yuvarında zikredilen ülkelerden sağlamış olduğu militan, silah, teçhizat ve ekipmana karşı UMH, Türkiye'nin sağladığı askerî destekle sahadaki gücünü pekiştirmiş ve Hafter'e karşı başkent Trablus başta

olmak üzere birçok kentte askerî üstünlüğü sağlamıştır.

Öncelikle deniz gücü ile Akdeniz sahilinde Libya'nın başkenti Trablus'un güvenliği sağlanırken, ilerleyen süreçte Türkiye tarafından sağlanan silahlı insansız hava araçları (SİHA) ile UMH, Hafter ve milislerine karşı önemli operasyonel üstünlük elde etmiştir. 2020 yılı başından itibaren UMH, Türkiye'nin özellikle SİHA desteği ile Hafter ve milislerinin kontrolündeki birçok kritik şehir ve havalanın kontrolü tekrar ele geçirmiştir. Hafter'in kendisini ülkenin devlet başkanı ilan ettiği en son darbe girişiminin TM tarafından bile tanınmaması askerî alandaki kayıplarının yanında siyaseten de desteğini kaybetmeye başladığını göstermiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın önümüzdeki dönemde Hafter'in Libya'da "her an sürecin dışına atılabilir" açıklaması darbeci Hafter'in Libya'da hızlı bir şekilde zemin kaybettiğini açıkça ortaya koymaktadır.

## Libya'nın Siyasi Geleceği ve İstikrar Arayışı

Türkiye'nin özellikle askerî açıdan sağladığı destekle Libya'da dengelerin UMH lehine dönüştüğü söylenebilir. Bununla birlikte darbeci Hafter ve milislerini destekleyen bölgesel ve küresel aktörlerin ülkedeki vekil savaşlarını sürdürmeye devam edeceği de göz ardı edilmemelidir. Siyasi ve askerî açıdan Hafter'in zemin kaybetmesi UMH'nin elini güçlendirirken Libya'da kalıcı siyasi çözüm açısından uluslararası kamuoyunun BM destekli sürdürülebilir bir ateşkes ve

# Liderlerden Libya'da darbeci güçlerle mücadeleye devam mesajı



Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Ankara'da konuk ettiği Libya Başbakanı Fayiz es-Serrac ile işbirliğinin güçlü şekilde devam ettirileceği mesajını verdi. İki lider, Libya'nın istikrar ve güvenliğini hedef alan gayri meşru ve darbeci güçlere karşı mücadele vurgusu yaptı



TÜRKİYE CUMHURBAŞKANI  
RECEP TAYYİP  
ERDOĞAN

LIBYA BASBAKANI  
FAYİZ  
ES-SERRAC

TÜRKİYE CUMHURBAŞKANI  
**RECEP TAYYİP ERDOĞAN :**

- "Darbeci Hafter'i destekleyerek Libya'yı kan ve gözyaşına boğanları tarih yargılayacaktır."
- "Libya'nın geleceğini sürekli tehdit altında tutan bir kişinin bu konuda masaya oturacak bir temsili kabiliyeti de olamaz."
- "Libyalı kardeşlerimizi asla darbecilerin ve lejyonerlerin insafına bırakmayacağız."
- "Doğu Akdeniz'deki doğal zenginliklerden faydalanmak üzere arama ve sondaj dahil iş birliğimizi ilerletmeyi hedefliyoruz."
- "Darbeci Hafter'in kalleş saldırılarına rağmen Millî Mutabakat Hükümeti salgın konusunda gerekli tedbirleri aldı."

LIBYA BASBAKANI  
**FAYİZ ES-SERRAC :**

- "Türkiye'nin (Libya'daki) tarihi ve cesur tutumundan ötürü teşekkürlerimizi ilettik."
- "(Libya'da) Düşmanı tamamen ortadan kaldırmıncaya kadar mücadelemizi yapacağız."
- "(Gayri meşru güçlerin lideri Hafter'e) Bundan sonraki süreçte müzakere olanağı vermeyeceğiz."
- "Libya'nın yeniden imarı sürecinde Türk şirketlerini Libya'da görmek istiyoruz."

04.06.2020



müzakere şartlarını oluşturması gerekmektedir. Bu bağlamda Libya'da kalıcı siyasi çözüme taraf olacak aktörlerin dışsal etkilerden mümkün olduğunca uzak bir şekilde ülkede ulusal bütünlüğün sağlanması ve bu amaçla kurulmuş olan UMH'ye desteğin genişletilmesi için çaba sarf etmesi gerekmektedir.

Öte yandan Libya siyasi sürecinde sahadaki dengeler UMH'nin rolünü belirleyecektir. Bu bağlamda Türkiye'nin Libya'ya sağladığı askerî

ve siyasi destek çözüm masasında UMH'nin elini güçlendiren en önemli faktördür. Libya'da kalıcı siyasi çözüm sağlanana kadar Türkiye'nin sahadaki askerî desteğinin devam edeceği beklenebilir. Türkiye'nin askerî danışmanlık desteği yanında özellikle SİHA'lar ile hava gücü üstünlüğünü UMH lehine değiştirmiş olması, Libya'nın siyasi geleceği açısından da son derece kritik bir adım olmuş ve son dönemde UMH'nin rolünü fazlasıyla güçlendirmiştir. ■